

Szakonyi Károly

Egy szerény zseni

Színházi berkekben elég csak említeni *Pártos Géza* nevét, s máris csodákat mesélnek rendezéseiről, főiskolai tanóráiról, manószerű lényéről, humoráról, empátiájáról, mély intellektusáról, szerénységéről. Valóban különös egyéniség volt, a jóhiszeműség, gyanútlanság burkában élve, ha bántás érte is, megőrizte belső egyensúlyát, amikor igaztalan támadások érték, akkor sem tudott haraggal élni.

Szegedi színésznő anyja révén ismerkedett a színházzal, de először mégis artistaképzőbe járt, érettségi után Millos Aurélnál, a Magyar Balett Stúdióban tanult. Akrobata ügyességét magam is láthattam, amikor társaságunkban bemutatta, fürge kis termetével hogyan tud kibújni szorosan begombolt zakójából, majd egy villanásnyi, alig követhető mozdulattal visszabújni. De mesélik, ha próba közben valamiért elakadtak, szellemi frissítésül hirtelen fejenállást produkált. A tánc, a mozgás mindig is érde-kelte, 1940-ben a Magyar Művelődés Házában rendezett *Magyar karácsony* című betlehemes játékban, Muharay Elemérnél is fellépett. A színészetet 1938-ban kezdte a Független Színpadon. A háború alatt egy ideig frontszolgálaton volt, onnan kimentve vidéken bujkált. A béke első hó-napjaiban Szegeden, a Fiatalok Kísérleti Színházában kezdett dolgozni, Madách *A civilizátor* című művét állította színre. Később a Nemzeti Színházhoz kapcsolódott. Négy évig ott játszott kisebb szerepeket, és ugyancsak ott kezdte tanulni a rendezést Nádasdy Kálmán, Major Tamás és Gellért Endre oldalán.

A Színművészeti Főiskolán 1947-től tanított. Két év múlva a Madách Színházhoz szerződött. Rendezői pályafutása itt bontakozott ki igazán.

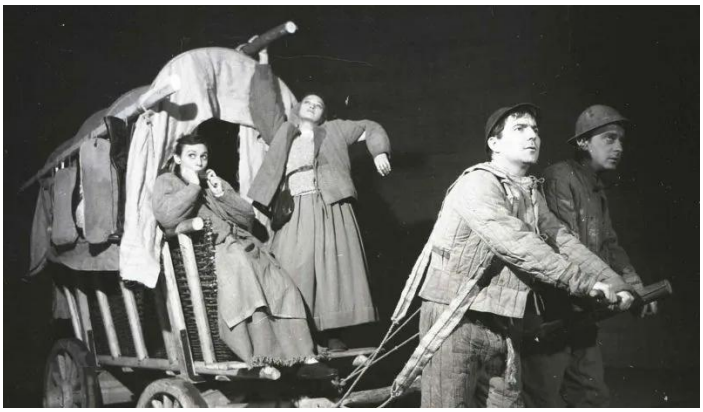

Boldogtalanok

Híve volt a magyar drámának, az ötvenes és hatvanas években szorgalmazta színre kerülésüket, ám ha sematikus művek bemutatása elé állították, inkább orosz klaszszikust választott. A Sarkadi-darabok színre vitelét mindig is sürgette, (egy ideig Sarkadi dramaturg volt a Madáchban), de Füst Milán műveiért is harcolt, amikor elzárkóztak darabjainak bemutatásától. De a *Boldogtalanok,* a *Catullus,* vagy a *IV. Henrik* végül színháztörténelmi bemutatók lettek az ő jóvoltából. Lope de Vega műve *A kertész kutyája,* Móricz, Moliére, Illés Endre darabjai (*Türelmetlen szerető, Homokóra)* vagy Turgenyev *Egy hónap falun* című drámája, Gogol komédiája, *A revizor* és számos más mű a Madách Színház nagyszerű művészeivel sikeres produkciók voltak. 1956-ban Brecht *Kurázsi mama*

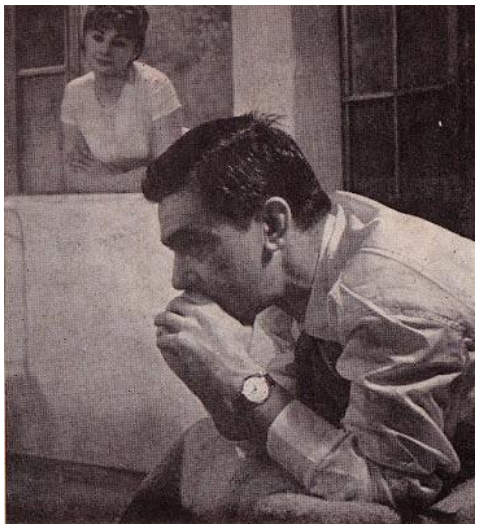
Catullus

darabjának bemutatására készült, Németországba utazott, hogy tanulmá-nyozza a Berliner Ensemble társulatát, nem egészen magán szorgalomból, hiszen akkoriban a Brecht művek engedélyezése kötve volt a szerző stílusának tanulmányozásához. Magával vitte a főszerepre szánt Kis Manyit. Nem utánozni akarta a német színházat, csupán a kötelező külsőségekre szorítkozott. A kritikák szerint az ő rendezése volt az első hiteles Brecht-megszólaltatás a hazai színpadon. És persze a fenomenális Kis Manyival, Psota Irénnel…

1956 novemberében a Madách Színházban is változást hozott a forradalom. A társulati ülésen a hangadók kitessékelték Horvai Istvánt és Gábor Miklóst, s velük Sarkadit is. Gregus Zoltánt nevezték ki igazgatónak, és – távollétében – Pártost főrendezőnek. Gregus néhány évig vezette is a színházat. Pártos a minisztérium sürgetésére sem lépett be a

pártba, naivan tovább dolgozott, és újra meg újra kérte Sarkadi darabjainak műsorra tűzését. 1958-ban aztán (engedve az intrikáknak) felhánytorgatták az 56-os napokban való szereplését, holott itthon sem volt, de a minisztérium/pártközpont döntése alapján áthelyezték a Petőfi Színházba. Csak 61-ben térhetett vissza a Madáchba.

Abban az évben már nagy huzavona támadt az *Elveszett paradicsom* bemutathatósága körül. Pártos kardoskodott, végre megtarthatták az olvasó próbát. Egészen addig nem merte a jó hírrel felkeresni a szerzőt, akit már rengeteg csalódás ért, félt, hogy az utolsó pillanatban jöhet egy tiltás. De aznap, amikor összeültek a próbateremben, telefonált, közölni akarta az íróval a jó hírt. Lili, Sarkadi felesége vette fel a telefont. Döbbenetes hírt kellett hallania: Sarkadi az előző éjszakán szörnyet halt, lezuhant a Bécsi utca aszfaltjára, amikor Kondor Béla festőművész mű-terméből a távozó társaságot megelőzendő az esőcsatornán akart lejutni az utcára.

A gyász beárnyékolta, de fel is emelte a művet. A színészek könnyes szemmel olvasták össze a szöveget. Az előadás nagy siker volt Gábor Miklóssal és Várady Hédivel. Ahogy néhány év múlva a másik Sarkadi-rendezése, a stúdió körülmények közé kényszerített, mert a hivatal által nem szeretett *Oszlopos Simeon* is, Gábor Miklós és Kis Manyi zseniális szereplésével.

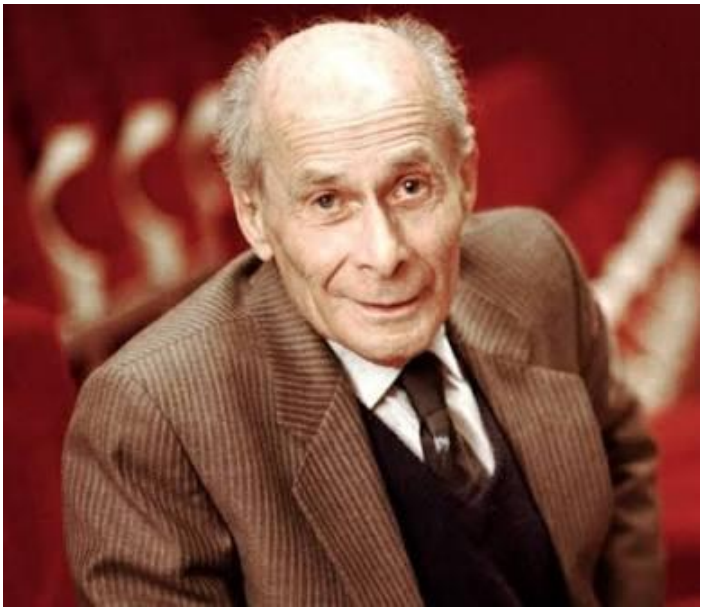
De Pártos soha nem fürdött a sikerben. Kimaradt mindenfajta protokollból, szeretett a közélettől észrevétlen maradni. Igaz, nem is tisztelték meg díjakkal, mindössze az Érdemes művész címet kapta az államtól. Pedig Kossuth-díjat érdemelt volna.

Jóhiszemű ember volt, de az ’58-as intrikákat nem feledte, az akkori intézkedések bizalmatlanná tették. Féltette a családját, fiuk és két lányuk jövőjét, és Londonba emigrált. Ötvenkét éves volt, de mert új életet kezdeni. A Royal Shakespeare Co. főiskolán kezdett tanítani, majd később

a manchesteri egyetemen nevelt színészeket. 1975-ben Izraelbe ment, Tel-Aviv színiakadémiáján folytatta pedagógusi munkáját, aztán 1981-ben saját stúdiót nyitott, a THY'81 1995-ig működött. Közben-közben hazajárt, míg aztán 1996-ban végleg haza telepedett.

Ekkor találkoztam vele újra. Debrecenben voltam dramaturg Lengyel György igazgatósága alatt, és *Gyurkovics Tibor* Tolsztoj dramatizálását készültünk bemutatni, a *Kreutzer szonátát.* Lengyel még a Madáchból nagyon szerette és tisztelte Pártost, meghívta a rendezésre. Megbeszéltük, hogy a próbák előtt átnézzük a szöveget. Felkerestem a lakásán. A darab vasúti fülkében kezdődik, Pozdnisev, a megcsalt férj magában füstölög felesége hűtlenségén, majd hirtelen útitársnőjéhez fordul: *Maga megcsalta a férjét?*

Pártos felkapta a fejét. Ezt kérdezi egy idegen nőtől? És az nem csapja pofon?

Az ő etikájának ez sok volt. De nem változtatott, remekül megrendezte a darabot. Kedvelte Tibort, 69-ben ő mutatta be *Estére meghalsz* című, első darabját a Madách Kamarában.

Csodalény volt, artistából a színházművészet mestere, színész-pedagógus, varázslatos rendező. Nyolcvanhat évet élt, színészeiben, tanítványaiban itthon és külföldön elevenen él rokonszenves alakjának, szellemének emléke.